

Ks. IRENEUSZ CELARY
Katowice

ODNOWA LITURGICZNA W ARCHIDIECEZJI KATOWICKIEJ (1963–2002)

Dzieło odnowy Kościoła rozpoczął Sobór Watykański II od reformy liturgii. Konstytucja o liturgii, rozpoczynająca się od słów *Sacrosanctum Concilium*, przyjęta w dniu 4 grudnia 1963 r., była pierwszym dokumentem tego soboru. Przedstawiono w nim naturę liturgii i jej miejsce w życiu Kościoła oraz podano cały szereg wskazań dotyczących jej odnowy¹. Celem bowiem Soboru było „przyczynić się do coraz większego rozwoju życia chrześcijańskiego wśród wiernych” i dlatego uznano, „że w szczególności należy zatroszczyć się o odnowienie i rozwój liturgii” (KL 1)².

Wszystkie Kościoły lokalne zobowiązane zostały do recepcji *Vaticanum II*, jaki określały i na jaki pozwalały krajowe konferencje biskupów. Zgodnie z postanowieniami Konferencji Episkopatu Polski krajowa Komisja ds. Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego całkowicie była jej podporządkowana. Wprowadzenie posoborowej odnowy liturgicznej w poszczególnych diecezjach Episkopat zlecił diecezjalnym komisjom liturgicznym. Taki plan działania przedstawił bp F. Jop, przewodniczący Komisji Episkopatu ds. Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego, na posiedzeniu plenarnym Konferencji Episkopatu w dniu 12 maja 1967 r. Chodziło o stworzenie tym komisjom takich warunków prawno-organizacyjnych, aby odpowiednio dobrany i kompetentny zespół ludzi mógł pokierować pracami związanymi z wprowadzeniem posoborowej reformy³

1. Działalność Diecezjalnej (Archidiecezjalnej) Komisji Liturgicznej i Studium Pastoralnego

Rada Liturgiczna diecezji katowickiej⁴ powstała w kwietniu 1945 r. „Troska o sprawy liturgiczne w praktyce duszpasterskiej” stała się powodem powołania

¹ Por. S. CICHY, *Odnova liturgiczna Soboru Watykańskiego II. Rzeczy dokonane – idee przewodnie – perspektywy*, RBL 39 (1986), s. 4–5; zob. też: F. MAŁACZYŃSKI, *Odnova liturgii w Polsce po Soborze Watykańskim*, RBL 29 (1976), s. 189n.

² J. KOPEĆ, *Ruch liturgiczny, reforma i odnowa liturgiczna*, RBL 39 (1986), s. 279.

³ Por. H.J. SOBECZKO, *Recepcja soborowej reformy i odnowy liturgicznej w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem diecezji opolskiej*, w: E. MATEJA, R. PIERSKAŁA (red.), *Wprowadzanie soborowej odnowy liturgicznej*, (Sympozja 34), Opole 1999, s. 79.

⁴ Od 25 marca 1992 r. — archidiecezja katowicka (od tego czasu ukazują się też „Wiadomości archidiecezjalne” [WA]; w artykule tym będziemy spotykać się z dwoma skrótami: WD i WA).

w 1952 r. kolejnego organu doradczego Kurii katowickiej — Diecezjalnej Rady dla Spraw Liturgicznych (19 kwietnia 1952 r.). Jej przewodniczącym został bp H. Bednorz. Cele Rady były następujące: czuwanie nad czystością kultu, współpraca z referatem duszpasterskim w kwestiach duszpasterstwa liturgicznego, wydawanie i ocena ksiąg liturgicznych, szkolenie służby liturgicznej, kult świętych, „(...) urządzenie i uporządkowanie najwłaściwszych sposobów uczestnictwa ludu w czynnościach liturgicznych, trzymając się przepisów *Mszалу Rzymskiego*, zarządzeń Świętej Kongregacji Obrzędów oraz prawa kanonicznego”⁵

W skład Rady weszli: ks. S. Maśliński, ks. W. Pluta, ks. A. Wolny, ks. J. Gawor, ks. J. Stroba, ks. F. Olma, ks. R. Rak, ks. H. Ligoń i ks. J. Smandzich. Później Rada otrzymała status Komisji Liturgicznej, a od 1975 r. jej przewodniczącym został ks. D. Zimoń (1975–1985)⁶. W następnych latach Komisji przewodniczyli m.in. ks. S. Cichy, ks. R. Kempny, a od 2002 r. — ks. J. Paliński⁷

Kapłani i świeccy archidiecezji zostali zobowiązani do zwracania się do tej Komisji z wszystkimi sprawami dotyczącymi odnowy liturgii. W poszczególnych dekanatach ustanowieni zostali też referenci do spraw liturgicznych⁸

Od roku akademickiego 1970/71 rozpoczęło w Katowicach swe funkcjonowanie Studium Pastoralne, jako Punkt Konsultacyjny Studiów Zaocznych Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Jego powstanie umotywowane było potrzebą stałej formacji intelektualnej i pastoralnej duchowieństwa diecezji katowickiej, stosownie do wymogów Soboru Watykańskiego II (por. DK 19) i I Synodu Diecezji Katowickiej⁹. Od szeregu lat w ramach sekcji homiletyczno-liturgicznej młodzi księża słuchają wykładów monograficznych z liturgiki¹⁰. Od 1990 r. wykłady na Studium prowadzi ks. abp D. Zimoń, wprowadzając słuchaczy w problematykę nowych programów duszpasterskich¹¹

⁵ Por. R. SOBĄŃSKI, *Prawo partykularne diecezji katowickiej (1922–1971)*, ŚSHT 7 (1974), s. 94n.

⁶ Zob. J. MYSZOR, *Historia diecezji katowickiej*, Katowice 1999, s. 443.

⁷ Diecezjalna Komisja Liturgiczna przygotowuje m.in. od I niedzieli Adwentu 1987 r. *Materiały liturgiczno-homiletyczne* dla wykorzystania ich w liturgii sprawowanej w parafiach. Z końcem września 1994 r. ukończono w Komisji prace nad nowym wydaniem modlitewnika diecezjalnego: *Skarbiec modlitw i pieśni*. W ramach prac II Synodu Plenarnego na terenie archidiecezji powołany został Archidiecezjalny Zespół Roboczy ds. Liturgii oraz odbywały się spotkania przedstawicieli parafialnych zepólów synodalnych.

⁸ Por. S. CICHY, *Troska o liturgię w Kościele katowickim w latach 1985–1995*, ŚSHT 27/28 (1972), s. 384.

⁹ Zob. *Status Studium Pastoralnego w Katowicach*, WA 4 (1993), s. 153–155; aktualnie zajęcia odbywają się na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

¹⁰ Wykłady na Studium z liturgiki prowadzili m.in.: abp D. Zimoń, ks. prof. J. Pikulik, ks. prof. B. Nadolski, ks. prof. J. Decyk i in.

¹¹ Por. CICHY, *Troska o liturgię w Kościele katowickim*, s. 389.

2. I Synod Diecezji Katowickiej

Reformy liturgiczne, dokonywane się na płaszczyźnie Kościoła powszechnego, znajdowały swoje konkretne wypełnienie i przedłużenie w łonie Kościołów partykularnych. I tak pierwsze lata po Soborze Watykańskim II poświęcone były w diecezji katowickiej przede wszystkim omawianiu i wyjaśnianiu ogólnych zasad i szczegółowych poleceń związanych z soborową reformą liturgiczną. Następne lata wypełniło stopniowe wprowadzanie w życie wspólnot parafialnych świętej liturgii sprawowanej według odnowionych norm¹². Świadczenie teologicznej refleksji i praktycznej realizacji reformy liturgicznej znalazło swoje odbicie w uchwałach I Synodu Diecezji Katowickiej (1972–1975), gdzie umieszczono je zasadniczo w II części uchwał synodalnych: „Liturgia święta”¹³. Dekretem z 4 lutego 1972 r. bp H. Bednorz powołał synodalną Komisję Liturgiczną z sekcjami: Mszy św., sakramentów, paraliturgii. Jej przewodniczącym został ks. prof. R. Rak¹⁴

Podstawowe zadanie Synodu polegało na wprowadzeniu idei Soboru Watykańskiego II do praktyki duszpasterskiej. Zabierając głos na temat liturgii, Synod pragnął zatroszczyć się o odnowienie i rozwój liturgii w diecezji, do czego miały przyczynić się podane normy i zasady, wypływające z zasad i norm Kościoła Powszechnego, a także wynikające ze specyficznego typu religijności i pobożności ludu śląskiego¹⁵. Synod zalecił m.in.: modernizację starych wnętrz kościelnych (zgodnie z potrzebami odnowy liturgicznej) i sprecyzował swoje postulaty w sprawie budownictwa sakralnego¹⁶; przypomniał przepisy dotyczące Komunii św. pod dwiema postaciami¹⁷ i Mszy św. pogrzebowej¹⁸; zalecił odprawianie w dużych parafiach Mszy św. dla dzieci, zgodnie z zarządzeniami zawartymi w instrukcji o Mszy św. dla dzieci¹⁹; rozpowszechnił w diecezji nowy podział funkcji w zgromadzeniu liturgicznym²⁰; zezwolił na koncelebrację kapłanów²¹ i na odprawianie ze słusznej przyczyny Mszy św. o każdej porze dnia²²; zezwolił kapłanom diecezji katowickiej i przebywającym na jej terenie na binację i trynację w niedzielę i święta (także zniesione), o ile tego wymaga ko-

¹² Zob. R. RAK, *Wychowanie eucharystyczne w diecezji katowickiej (1922–1972)*, Lublin 1974.

¹³ Zob. *Wiara, modlitwa i życie w Kościele katowickim. Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej*, Katowice–Rzym 1976, s. 51–96 (dalej: SdK).

¹⁴ Zob. *Dekrety dotyczące I Synodu Diecezji Katowickiej*, WD (1972), nr 33–39, s. 225–233.

¹⁵ Zob. SdK V.0.1.

¹⁶ *Tamże*, V.6.1, 6.2 i 6.3.

¹⁷ Zob. WD 39 (1971), s. 117–120.

¹⁸ Zob. SdK V.1.3.9.

¹⁹ *Tamże*, V.1.3.8 i V.7.3.

²⁰ Por. D. ZIMOŃ, *Liturgia w diecezji katowickiej w 5 lat po Synodzie*, ŚSHT 14 (1981), s. 62.

²¹ Zob. *Dekret Biskupa Katowickiego o koncelebracji w Diecezji Katowickiej*, w: „Okólnik Liturgiczny” 2 (1969), poz. 1.

²² Zob. SdK V.1.3.3.

nieczność duszpasterska²³; zarządził prowadzenie w każdej parafii zespołu służby liturgicznej²⁴; uporządkował muzykę i śpiew kościelny²⁵; zalecił milczenie liturgiczne²⁶

3. Najświętsza Eucharystia

Należyte i piękne sprawowanie liturgii to jeden z głównych postulatów odnowy posoborowej.

Reforma liturgii Mszy św. trwała w archidiecezji katowickiej długo, ale została przeprowadzona rozważnie w duchu otwarcia na najistotniejsze idee odnowy soborowej, a równocześnie z poszanowaniem tradycji narodowej i kościelnej.

Jednym z najważniejszych osiągnięć stale trwającej odnowy Mszy św. w Polsce jest czynny udział wiernych w sprawowaniu liturgii mszalnej. W archidiecezji katowickiej przejawia się to przede wszystkim poprzez wspólny śpiew. Prawie nieznaną są w parafiach śląskich tzw. msze recytowane lub odprawiane bez akompaniamentu organowego. Jest to też wynik wielowiekowej tradycji muzycznej. Ogromną rolę w rozśpiewaniu parafian odgrywa bardzo popularny w archidiecezji *Skarbiec modlitw i pieśni*, zredagowany na nowo w 1994 r. Uzupełnieniem *Skarbca* stał się *Chorał do modlitewników śląskich*²⁷. Charakterystyczny dla śląskich parafii jest ciągle jeszcze żywy udział chórów parafialnych i orkiestr dętych podczas najbardziej uroczystych celebracji liturgicznych²⁸.

W wielu parafiach archidiecezji podejmuje się wysiłki w celu głębokiego przeżywania Mszy św. Dotychczasowy okres posoborowy rozpowszechnił w parafiach podział funkcji w zgromadzeniu liturgicznym. Lektorów spotykamy w każdej niemal parafii. Organizowane są kursy lektorskie dla młodzieży i starszych ministrantów oraz kursy organistowskie²⁹. Od 23 września 1991 r. w kilkudziesięciu parafiach archidiecezji rozpoczęli swoją posługę nadzwyczajni szafarze Komunii św.³⁰

²³ *Tamże*, V.1.3.4.

²⁴ *Tamże*, V.1.3.1.

²⁵ Synod przypomniał, że podczas Mszy św. nie wolno: zastępować części stałych pieśniami, wykonywać muzyki o charakterze świeckim (np. jazz, big-beat), akompaniować na organach do śpiewu solowego celebriansa, np. na prefację czy ewangelię. Jednocześnie zalecił pielęgnowanie starych pieśni i utworów muzycznych, urządzenie nabożeństw dla młodzieży, uprawiającej „nowy” rodzaj muzyki itp.; zob. SdK 5.1, 5.2 i 5.3.

²⁶ Por. ZIMON, *art. cyt.*, s. 63.

²⁷ Por. MYSZOR, *dz. cyt.*, s. 594.

²⁸ Por. ZIMON, *art. cyt.*, s. 63.

²⁹ Por. ZIMON, *art. cyt.*, s. 62–63; zob. też R. RAK, *Przygotowanie służby ołtarza do niedzielnej Mszy św.*, WD 40 (1972), s. 195–198.

³⁰ Zob.: *List Biskupa Katowickiego o wprowadzeniu w posługę nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej*, WA 2 (1991), s. 46–47; *Instrukcja dla księży proboszczów w sprawie wprowadzenia w posługę nadzwyczajnych szafarzy Komunii św.*, WA 2 (1991), s. 47–48; od 1992 r. odbywają się regularne spot-

Sprawa pełnego uczestnictwa dzieci przedszkolnych we Mszy św., propagowanego przez ks. bp. H. Bednorza, czyli wczesna Komunia św., została uregulowana w archidiecezji instrukcją z dnia 8 grudnia 1986 r.³¹

Do pełniejszego uczestnictwa wiernych we Mszy św. przyczyniają się też m.in. obecne w wielu parafiach archidiecezji takie zespoły i ruchy kościelne, jak: Ruch „Światło–Życie”³², duszpasterstwo ministrantów³³, „Dzieci Maryi”³⁴, „Odnowa w Duchu Świętym”³⁵ itp.

W okresie posynodalnym, a nawet już wcześniej, przyjął się także w Kościele katowickim zwyczaj mszy koncelebrowanych. Kapłani archidiecezji koncelebrują w czasie wszystkich spotkań formacyjnych, w czasie pogrzebów, rzadziej w parafiach, bo wówczas należy zapewnić wiernym msze sprawowane o różnych porach³⁶

Wielkim szacunkiem cieszy się każda niedziela³⁷. Wyrażono zgodę na odprawianie i uczestniczenie w pierwszej niedzielnej Mszy św. w sobotni wieczór we wszystkich parafiach archidiecezji. Na ogół jednak rodziny uczestniczą we Mszy św. w niedzielne przedpołudnie, a w większości parafiach spora grupa uczestniczy także w popołudniowych niesporach niedzielnych³⁸

Kult Eucharystii poza Mszą św. jest w archidiecezji dowartościowany przez adorację Najświętszego Sakramentu, polecaną w każdy pierwszy czwartek miesiąca³⁹. W niektórych kościołach wprowadzono także codzienną adorację. Nabożeństwa czerwcowe i październikowe odprawiane są z wystawieniem Najświętszego Sakramentu⁴⁰.

4. Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego

Sakramenty inicjacji chrześcijańskiej (chrzest, bierzmowanie i Eucharystia) stanowią drogę wtajemniczenia człowieka do udziału w misterium, do udziału w ta-

kania kandydatów na nadzwyczajnych szafarzy Eucharystii w salkach parafialnych przy kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa w Katowicach-Koszutce. Ks. prob. Henryk Tomys OMI mianowany został diecezjalnym duszpasterzem nadzwyczajnych szafarzy Eucharystii.

³¹ Zob. WD 55 (1987), s. 465–468.

³² Zob. *List Pasterski abpa Damiana Zimonia na rozpoczęcie roku liturgicznego i uroczystości procesu beatyfikacji Sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego 20 XI 1995*, WA 107 (1995), s. 458n.

³³ Por. J. LISZYK, *Formacja ministrantów w diecezji katowickiej*, ŚSHT 15 (1982), s. 7–22.

³⁴ Por. J. MORCINEK, *Ruch Dzieci Maryi w archidiecezji katowickiej*, ŚSHT 27/28 (1994–95), s. 425–429.

³⁵ Por. MYSZOR, *dz. cyt.*, s. 568.

³⁶ Por. ZIMOŃ, *art. cyt.*, s. 63.

³⁷ Zob. *Odezwa do rodzin katolickich w sprawie niedzielnej Mszy św.*, w: D. ZIMOŃ, *Przepowiadać Chrystusa*, Katowice 1989, s. 82.

³⁸ Por. SOBECZKO, *art. cyt.*, s. 78–79.

³⁹ Zob. G. KOTYCZKA, *Kult Eucharystii poza Mszą św. w diecezji katowickiej w latach 1925–1975*, Katowice 1981.

⁴⁰ Por. ZIMOŃ, *Liturgia w diecezji katowickiej*, s. 65.

jemnicy, jaką jest plan powzięty przez Boga, aby wszystkich ludzi doprowadzić do wiary i zbawienia. Wprowadzenie w życie posoborowych ksiąg liturgicznych poprzedziły odpowiednie instrukcje Episkopatu dla kapłanów i wiernych⁴¹

W dniu 17 sierpnia 1996 r. ks. abp D. Zimoń wydał dla archidiecezji instrukcję dotyczącą sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego⁴². Z chwilą powrotu katechizacji do szkół przygotowanie dzieci do I Komunii św. i do bierzmowania, realizowane dotąd w parafii, ma miejsce na katechezie szkolnej. Instrukcja uregulowała wszystkie sprawy związane z udzielaniem sakramentów inicjacji w archidiecezji, które wynikły z aktualnej sytuacji⁴³. Zgodnie z zaleceniami zawartymi we wprowadzeniu do księgi liturgicznej *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* (nr 44 i 46) arcybiskup katowicki zapowiedział też powołanie przy parafii Św. Michała w Katowicach Diecezjalnego Ośrodka Katechumenatu⁴⁴.

Arcybiskup zdecydował też, że przygotowanie do bierzmowania winno być prowadzone w oparciu o książeczkę *Otrzymanie Jego moc*, opublikowaną przez Wydawnictwo *Jedność* (Kielce 1995) oraz w oparciu o modlitewnik diecezjalny *Skarbiec modlitw i pieśni*⁴⁵

Obok bierzmowania udzielanego w ramach wizytacji kanonicznej odbywa się bierzmowanie w ramach dekanatów lub większych parafii. Zgodnie też z zarządzeniem I Synodu Diecezji Katowickiej „w każdy I czwartek miesiąca w czasie Mszy św. popołudniowej Biskup udziela w katedrze sakramentu bierzmowania. Do przyjęcia tego sakramentu należy po uprzednim przygotowaniu skierować osoby dorosłe, u których brak bierzmowania stwierdzono, np. przy protokole przedślubnym”⁴⁶

5. Sakramenty uzdrowienia

Sakrament pojednania, odnowiony w swych obrzędach, został poprzedzony w archidiecezji wydaniem książki *Sakrament pokuty*⁴⁷. W postanowieniach synodalnych

⁴¹ Por. CZ. KRAKOWIAK, L. ADAMOWICZ (red.), *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1966–1993*, Lublin 1994.

⁴² Zob. *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego w życiu Kościoła katowickiego. Instrukcja Metropolity Katowickiego Ks. Arcybiskupa Damiana Zimonia*, WA 8 (1996), s. 375–379.

⁴³ Instrukcja przypomina, że wskazania pastoralne dotyczące właściwego przygotowania dzieci w wieku przedszkolnym do pierwszej spowiedzi i Komunii św. zostały zawarte w *Instrukcji o pełnym uczestnictwie dzieci przedszkolnych we Mszy świętej*, wydanej w 1987 r. i ogłoszonej w WD (1987), nr 12, s. 465–487.

⁴⁴ Por. S. CICHY, *Nowa instrukcja „Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego w życiu Kościoła katowickiego (17.08.1996)”*, w: R. PIERSKAŁA, H. SOBECZKO (red.), *Sakramenty inicjacji w liturgii i w praktyce duszpasterskiej*, (Sympozja 16), Opole 1996, s. 54–55.

⁴⁵ *Tamże*, s. 57–58.

⁴⁶ SdK V.2.6.5.

⁴⁷ Zob. A. SKOWRONEK, S. CZERWIK, M. CZAJKOWSKI (red.), *Sakrament pokuty. Teologia, liturgia, Pismo św.*, Katowice 1980.

z kolei zwrócono uwagę na poważny kryzys, jaki ten sakrament przeżywa, i zwrócono uwagę na główne linie jego odnowy, zwłaszcza jego związek z nabożeństwami pokuty, z cnotą pokuty, z charakterem społecznym pokuty⁴⁸.

Sakrament chorych stale jeszcze funkcjonuje w świadomości wielu wiernych jako ostatnie namaszczenie⁴⁹. Obserwuje się odkładanie przyjęcia tego sakramentu na ostatnie chwile życia. Brak jest świadomości, że tym sakramentem jest Wiatyk. Synod katowicki zezwolił proboszczom na udzielanie namaszczenia chorym w kościele w czasie Dni Chorych. Potrzeba jednak dalszego pouczenia na ten temat, gdyż praktyka ta nie stała się jeszcze w archidiecezji powszechna⁵⁰.

Osobnym zagadnieniem jest duszpasterstwo chorych w szpitalach, które zgodnie z postanowieniami *Statusu kapelana szpitalnego w diecezji katowickiej*⁵¹ prowadzone jest we wszystkich szpitalach archidiecezji w sposób uporządkowany i z wielkim poświęceniem i gorliwością kapelanów.

6. Sakramenty w służbie komunii

Sakrament kapłaństwa na wszystkich swych stopniach jest w archidiecezji przeżywany jako wielkie święto Kościoła partykularnego⁵².

W latach 1969–1986 święcenia prezbiteratu miały miejsce w katowickiej katedrze w Wielki Czwartek. W 1987 r. święcenia prezbiteratu miały miejsce już 31 stycznia, a od 1988 r. odbywają się w sobotę na dwa tygodnie przed majową pielgrzymką młodzieńców i mężczyzn do Piekar Śląskich⁵³.

Od 1969 r. udziela się święceń diakonatu w różnych parafiach archidiecezji. Na święcenia zaprasza się młodzież dekanatu. Były i są one w ten sposób pewnego rodzaju akcją powołaniową⁵⁴.

Liturgiczna formacja kapłanów archidiecezji dokonuje się przez dni teologiczne, wykłady na konferencjach rejonowych, rekolekcje i pielgrzymki kapłanów oraz ogłaszane publikacje o tematyce liturgicznej⁵⁵.

Sakrament małżeństwa nie zawsze jest udzielany w czasie Mszy św. czy w związku ze Mszą św. Nupturienci nie rozumieją często potrzeby łączenia ślubu ze Mszą

⁴⁸ Zob. SdK V.2.3.

⁴⁹ Zob. SdK V.2.3.7.

⁵⁰ Por. ZIMOŃ, *Liturgia w diecezji katowickiej*, s. 66.

⁵¹ Zob. WD 7 (1990), s. 52.

⁵² Zob. *II Polski Synod Plenarny (1991–1999). Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, Poznań 2001, nr 70, s. 202.

⁵³ Zob. *Kronika Śląskiego Seminarium Duchownego i Archiwum WŚSD*, teczka C-21; cyt. za CICHY, *Troska o liturgię w Kościele katowickim*, s. 363.

⁵⁴ Por. CICHY, *Troska o liturgię w Kościele katowickim*, s. 369–370.

⁵⁵ *Tamże*, s. 385–389.

św., w czasie której mogą przyjąć Komunię św. pod dwiema postaciami. Trudno też jest przekonać wiernych do wspólnotowego udzielania ślubu. Jest to aktualne tylko w większe święta⁵⁶

7. Nabożeństwa

Sobór Watykański II zalecał „nabożeństwa ludu chrześcijańskiego” i aprobował „nabożeństwa partykularnych Kościołów, sprawowane z polecenia biskupów, zgodnie ze zwyczajami lub prawnie zatwierdzonymi księgami” (KL 13)⁵⁷ Diecezjalna Komisja ds. Liturgii opracowała w 1981 r. zbiór nabożeństw dla diecezji katowickiej. Wydano je wówczas na powielaczu⁵⁸ Uporządkowano niektóre zwyczaje i tradycje lokalne w liturgii. Po dalszym uzupełnieniu wydano w 1987 r. *Agendę liturgiczną*⁵⁹, która jest także odpowiedzią na postulaty dotyczące działań formacyjnych i wychowania liturgicznego, wyartykułowane między innymi przez II Polski Synod Plenarny⁶⁰ W 1993 r. dokonano dodruku tej Agendy z aneksem zawierającym: Modlitwę Kościoła w Polsce, w której zawierza Maryi swoją misję w nowej sytuacji życiowej; Modlitwę II Synodu Plenarnego; Zawierzenie NMP Matce Kościoła katolików świeckich w misji nowej ewangelizacji⁶¹

Pogłębia się i rozwija w archidiecezji kult maryjny⁶². Obserwujemy rozwój nabożeństw ku czci patronów poszczególnych zawodów, zwłaszcza św. Barbary (patronki górników)⁶³, św. Floriana (patrona hutników)⁶⁴, św. Katarzyny (patronki kolejarzy)⁶⁵ W przyszłości należałoby jeszcze bardziej zwrócić uwagę na nabożeństwa Słowa Bożego, zalecane przez Sobór szczególnie w Adwencie i Wielkim Poście⁶⁶

⁵⁶ Por. ZIMON, *Liturgia w diecezji katowickiej*, s. 66.

⁵⁷ Por. też: *Wskazania duszpasterskie Episkopatu Polski o nabożeństwach*, WD 40 (1972), s. 216–224.

⁵⁸ Por. ZIMON, *Liturgia w diecezji katowickiej*, s. 67.

⁵⁹ DIECEZJALNA KOMISJA LITURGICZNA (opr.), *Nabożeństwa diecezji katowickiej. Agenda liturgiczna*, Katowice 1987.

⁶⁰ Zob. II Polski Synod Plenarny (1991–1999). *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, nr 2, s. 190.

⁶¹ Por. CICHY, *Troska o liturgię w Kościele katowickim*, s. 380.

⁶² W wielu kościołach archidiecezji śpiewa się przed niedzielną „prymarią” *Godzinki o Niepokalanym Poczęciu NMP*, nadal powszechnie praktykowane są nabożeństwa majowe i różańcowe; SdK V.3.4.19.

⁶³ Por. R. RAK, *Religijne i duszpasterskie tradycje archidiecezji krakowskiej*, w: W. ŚWIĄTKIEWICZ (red.), *Kościół katolicki na Górnym Śląsku*, Katowice 1996, s. 39–40.

⁶⁴ *Tamże*, s. 40.

⁶⁵ Zob. D. ZIMON, *Homilia wygłoszona w Zduńskiej Woli-Karsznicach 11.6.1995 na centralnych uroczystościach jubileuszowych*, WA 6 (1995), s. 273–278.

⁶⁶ SdK V.3.4.21.

8. Kult świętych lokalnych i pielgrzymki do sanktuariów

Przez cały rok liturgiczny towarzyszą nam różne formy pobożności związane z kultem świętych (por. KL 111)⁶⁷. Archidiecezja katowicka nie ma wielu świętych, którzy wyrosli na tym terenie, albo pozostawili tu bogate owoce swojej świętości⁶⁸. Głęboko zakorzeniony jest jednak wśród wiernych kult Najświętszej Maryi Panny, głównej patronki archidiecezji. Czcą się tutaj Maryję zwłaszcza przez różaniec i pieśni maryjne, jak również i dzięki sanktuariom maryjnym w Piekarach Śląskich, Pszowie, Bogucicach i Turzy, które są celem licznych pielgrzymek, tak diecezjalnych, jak i parafialnych oraz prywatnych⁶⁹. Wierni ziemi rybnickiej gromadzą się w drugą niedzielę maja w sanktuarium Bożego Ciała w Studzionce koło Jankowic Rybnickich⁷⁰. Pewną tradycję ma też w archidiecezji kult św. Walentego w Bieruniu St., gdzie w dniu 14 lutego Pasterz Kościoła katowickiego odprawia tu Mszę św. odpustową⁷¹.

W dniu 17 sierpnia przypada uroczystość św. Jacka, patrona archidiecezji. Od szeregu lat wieczornej Mszy św. w katedrze przewodniczy w tym dniu biskup diecezjalny, biskup pomocniczy albo wikariusz generalny⁷². Archidiecezja modli się też do świętych: Jana Sarkandra i Melchiora Grodzieckiego⁷³ oraz błogosławionych: E. Szramka i J. Czempieła. Dekret Synodu wylicza jeszcze kilka innych osób, które żyły w opinii świętości: ks. A. Fiecek († 1862), br. Wilhelm Rychły († 1951), s. Dulcissima (niepokalanka † 1936) czy Kazimierz Imach († 1965)⁷⁴. Trwa także proces beatyfikacyjny sługi Bożego ks. F. Blachnickiego, założyciela Ruchu „Światło–Życie”, który pochodził z archidiecezji katowickiej⁷⁵.

9. Formacja liturgiczna przez „Gościa Niedzielnego” i Wydawnictwo Św. Jacka

Ważną rolę w dziele odnowy liturgicznej wiernych odgrywa na Górnym Śląsku, ale nie tylko, tygodnik katolicki „Gość Niedzielny”, który drukuje teksty liturgii niedzielnej, rozważania o liturgii, a także odpowiedzi na różne pytania czytelników z tej dziedziny. Od szeregu lat druga strona tego tygodnika poświęcona jest liturgii.

⁶⁷ Por. *Mszal rzymski, I prefacja o świętych*, nr 70.

⁶⁸ Por. ZIMON, *Liturgia w diecezji katowickiej*, s. 67.

⁶⁹ Zob. SdK V.3.1.11.

⁷⁰ Por. CICHY, *Troska o liturgię w Kościele katowickim*, s. 378.

⁷¹ Zob. *Kronika ważniejszych czynności Biskupa Katowickiego i wydarzeń w diecezji katowickiej*, WD 56 (1988), s. 419; WD 58 (1990), s. 628; WA 61 (1993), s. 567.

⁷² Por. CICHY, *Troska o liturgię w Kościele katowickim*, s. 364.

⁷³ Zob. SdK V.3.1.12; od 1992 r. czczeni są oni także w diecezji bielskiej.

⁷⁴ Zob. SdK V.7.6.

⁷⁵ Zob. *Zgoda Konferencji Episkopatu Polski na prowadzenie procesu beatyfikacyjnego księdza Franciszka Blachnickiego*, WA 12 (1994), s. 609.

Są tam drukowane teksty liturgii niedzielnej oraz rozważania związane z liturgią⁷⁶. Celem tych publikacji jest ukazanie piękna i bogactwa liturgii Kościoła posoborowego oraz formacja liturgiczna szerokiego kręgu wiernych.

Na podkreślenie zasługuje również fakt, iż w Wydawnictwie Św. Jacka w Katowicach, powstałym w 1946 r.⁷⁷, zostały opublikowane w polskiej wersji niemal wszystkie zreformowane księgi liturgiczne⁷⁸. Tutaj też w 1987 r. wydano *Mszal z czytania-mi* w opracowaniu ks. T. Loski SI, „pierwszy mszalik w języku polskim po reformie soborowej”, jak zaznacza Jan Paweł II w swoim krótkim słowie na początku tej książki. Mszał ten zawiera teksty modlitw i czytań na niedziele i święta. W 1993 r. ukazało się poszerzone wydanie tego mszału, obejmujące także teksty całego roku liturgicznego⁷⁹.

10. Zakończenie

Wiele zagadnień związanych z odnową liturgiczną w Kościele katowickim zostało w niniejszym artykule tylko zasygnalizowanych. Chodziło o ukazanie szerokiego wachlarza spraw związanych z formacją liturgiczną, ze sprawowaniem liturgii i jej głębszym zrozumieniem przez kapłanów i wiernych archidiecezji. Opracowanie ukazuje różne inicjatywy biskupów katowickich: H. Bednorza i D. Zimonia, dzięki którym, wprowadzone przez Sobór Watykański II, reformy liturgiczne przyczyniły się do czynnego udziału wiernych w liturgii oraz do ożywienia życia religijnego w archidiecezji.

Sprzyjającą okolicznością przy wprowadzaniu soborowej reformy na terenie archidiecezji katowickiej jest też fakt, że pełnili tu lub nadal pełnią swe funkcje tacy wiodący liturgiści w Polsce, jak: ks. prof. F. Blachnicki (†), ks. dr R. Zielasko (†), ks. bp dr S. Cichy⁸⁰, ks. prof. R. Rak i inni.

Można też powiedzieć, że przeprowadzona na terenie archidiecezji katowickiej odnowa liturgiczna uwzględniła lokalne uwarunkowania historyczne i wynikającą z tego specyfikę życia religijnego i liturgicznego ludu śląskiego.

Dokładne jednak zbadanie tego, jak liturgia jest sprawowana i przeżywana w Kościele katowickim w duchu dokonanej po Soborze Watykańskim II odnowy, wymaga osobnych badań i warto by się tym zagadnieniem zająć.

Artykuły i rozważania na tematy liturgiczne pisane są w tym tygodniku m.in. przez bpa S. Cichego, ks. A. Stopkę, ks. R. Kempnego i ks. S. Czermińskiego. Szereg artykułów na ten temat napisał także abp D. Zimoń.

⁷⁷ Zob. I. MIERZWA, *Wydawnictwo diecezjalne. Księgarnia i drukarnia katolicka – Księgarnia św. Jacka*, w: W. ŚWIĄTKIEWICZ, J. WYCISŁO (red.), *Kościół śląski wspólnotą misyjną*. Katowice 1995, s. 301.

⁷⁸ Dzieło to zostało dokonane dzięki ofiarnej pracy Komisji Episkopatu ds. Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego oraz także przy współudziale wydawnictwa *Palloinum*.

⁷⁹ Por. CICHY, *Troska o liturgię w Kościele katowickim*, s. 393.

⁸⁰ Bp S. Cichy pełni aktualnie funkcję przewodniczącego Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski.